

■ درس شانزدهم:

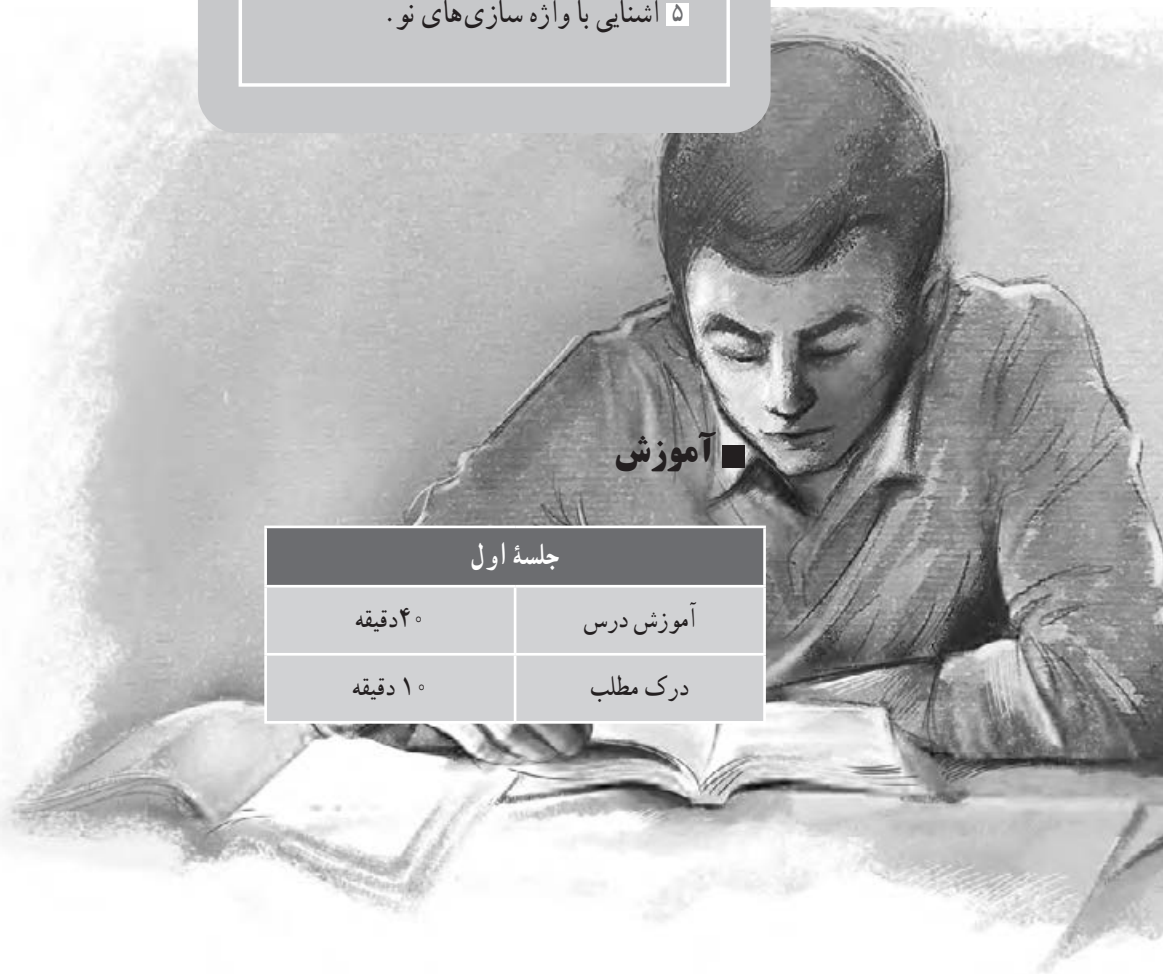
آداب مطالعه

■ اهداف

- ۱ تقویت علاقه مندی به مهارت مطالعه؛
- ۲ آشنایی با خصوصیات دوست خوب؛
- ۳ شناخت کاربردی فواید قصه خوانی؛
- ۴ آشنایی با نمونه فاخری از متون تثر کهن؛
- ۵ آشنایی با واژه سازی های نو.

■ آموزش

جلسه اول	
آموزش درس	۴۰ دقیقه
درک مطلب	۱۰ دقیقه

این درس به بررسی ویژگی‌های دوست خوب و انتخاب شایسته دوست و همچنین برشماری خصایل دوست شایسته می‌پردازد. که یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های کودکان و نوجوانان است و همچنین فواید قصه خوانی و شنیدن قصه را مطرح می‌سازد.

روش پیشنهادی تدریس

روش تدریس بحث گروهی

مراحل اجرا :

مرحله اول : آمادگی و برنامه ریزی

۱ انتخاب موضوع : موضوعات و عناوین «روش بحث گروهی» و ارتباط آنها با هدف، باید در قالب واژه‌ها و جملات صریح و روشن بیان شود.

در این درس، «مطالعه و آداب آن» به عنوان موضوع مطرح می‌شود.

۲ فراهم کردن «زمینه‌های مشترک» : قبل از شروع بحث گروهی، لازم است سطح اطلاعات شاگردان درباره موضوع یکسان شود.

۳ تعیین نحوه آرایش شبکه‌های ارتباطی : ترتیب قرار گرفتن و نشستن دانش‌آموزان، در نوع ارتباط مؤثر است.

مرحله دوم : اجرای بحث گروهی

۱- وظایف معلم در روش بحث گروهی

الف) فراهم کردن امکانات

شایسته است این جلسه از کلاس در کتابخانه انجام پذیرد.

در صورتی که شرایط لازم برای استفاده از کتابخانه مهیا نباشد از جلسه قبل، به دانش‌آموزان تأکید می‌کنیم هر یک چند کتاب مورد علاقه خود را به همراه داشته باشند.

ب) شرکت در بحث

معلم موظف است در شروع بحث، ابتدا هدف و ضوابط بحث گروهی را شرح دهد و باید نقش خود را در جریان بحث تا حد یک شنونده کاهش دهد.

ج) کنترل و هدایت بحث

۲- وظایف شاگردان در جریان بحث گروهی

معلم باید نقش شاگردان را دقیقاً به آنان گوشزد کند. شاگردان باید درباره موضوع از قبل، مطالعه کنند. وسط حرف دیگران نپرند. با یکدیگر صحبت نکنند، کاملاً به صحبت‌های دیگران گوش دهند، انتظار نداشته باشند که نظر آنها حتماً پذیرفته شود.

■ محاسن و محدودیت‌های روش بحث گروهی

الف) محاسن

۱. سهیم شدن در عقاید و تجربیات یکدیگر (دانش‌آموزان)؛
۲. تقویت حس همکاری و احساس دوستی؛
۳. ارزیابی افراد از خود؛
۴. تقویت اعتماد به نفس و پرورش روحیه نقادی؛
۵. تقویت قدرت مدیریت و رهبری دانش‌آموزان؛
۶. تقویت قوه استدلال و اندیشه و نظم بخشی به افکار.

ب) محدودیت‌ها :

تنها محدودیت این شیوه زمان بر بودن آن است.

در صورت امکان از یک نویسنده یا کسی که اهل مطالعه است و به کتاب و کتاب‌خوانی علاقه‌مند است دعوت می‌کنیم تا در مرحله آخر مطالبی را پیرامون مطالعه و تجربه شخصی خود بیان کند.

■ نکاتی درباره درس

الف) معانی برخی از عبارات مهم درس

- محنت و شدت گذشتگان : سختی‌ها و مرارت‌های پیشینیان.
- دل از مال دنیا و دنیا بردارد : از دنیا و ثروت‌های دنیوی دل بکند.
- با خود تکرار کرده باشد تا فرو نماند : با خود مرور کرده باشد تا از گفتن آن ناتوان نباشد.
- ثر را وقت وقت به نظم آراسته گرداند : در این جمله وقت وقت به معنای گاهی یا هر از چندی آمده است.

■ باید داند جماعت، لایق چه نوع سخن است : باید داند که چه سخنانی مناسب و شایسته افراد حاضر است.

■ بزرگان گفته‌اند : نظم در قصه خوانی چون نمک است در دیگ : در این جمله نظم به نمک تشبیه شده است. چون نمک چاشنی بخش غذاست و نظم هم به سخن مرز می‌بخشد. به چنین کاربردی تشبیه می‌گویند.

■ پس اعتدال نگاه باید داشت : در هر کاری اصل در میانه‌روی است.

■ در چشم مردم سبک شود : در نظر مردم فرد بی ارزشی جلوه می‌کند.

■ صاحب آن نظم را در اول یا آخر، یاد کند و فاتحه و تکبیر گوید :

■ بر صاحب آن شعر رحمت فرستد و او را به بزرگی یاد کند.

ب) کاربرد قصه‌گویی در درس

در ادبیات فارسی، قصه‌گویی باعث کسب مهارت زبانی می‌شود. در کنار برنامه‌های آموزشی با نقل قصه‌ای می‌توان به جای خشکی و یکنواختی، تنوع و جذابیت را نشان داد و فرایند یاددهی - یادگیری را اثر بخش‌تر کرد.

پ) شیوه‌های قصه‌گویی

قصه‌گویی انواعی دارد. از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

قصه‌گویی ساده، قصه‌گویی همراه با تقلید صدا، قصه‌گویی همراه با حرکات اعضای بدن، قصه‌گویی همراه با پرده خوانی و....

ت) فواید قصه‌گویی

۱ افزایش قدرت تفکر و گوش دادن همراه با درک مطلب؛

۲ عادت دادن کودکان به شنیدن سخن و اظهار عقیده؛

۳ تقویت و رشد مهارت کلامی؛

۴ ایجاد صمیمیت بین مربی و دانش‌آموز؛

۵ عمق بخشیدن به دانش؛

۶ اثرگذاری بر تکوین شخصیت کودکان.

با توجه به موارد مذکور شایسته است داستان‌هایی متناسب با گروه سنی دانش‌آموزان پایه ششم انتخاب شود و با شیوه‌های مختلف در کلاس قصه خوانی گردد. برای مشاهده فهرست کتاب‌های مناسب پایه ششم به صفحه پایانی کتاب فارسی ششم مراجعه کنید.

جلسه دوم	
واژه آموزی	۲۰ دقیقه
بخوان و حفظ کن	۳۰ دقیقه

واژه آموزی

هدف از این بخش گسترش دامنه واژگان با بهره‌گیری از ساخت واژه است بدون اینکه به مباحث دستوری آن پرداخته شود. در این بخش معلم با بهره‌گیری از روش‌های گوناگون، از جمله روش دریافت مفهوم می‌تواند یادگیری را تثبیت کند.

بخوان و حفظ کن

در بخش «بخوان و حفظ کن» معلم می‌تواند به عنوان فعالیت انتخابی، دانش‌آموزان را به انتخاب، گزینش و حفظ اشعار مرتبط با موضوع درس تشویق نماید. هدف از این فعالیت تقویت آشنایی دانش‌آموزان با مفاخر شعر و ادب ایران زمین و همچنین تقویت علاقه‌مندی آنان به شناخت آثار فاخر است.

مفهوم کلی شعر

راستی باعث نیک نامی می‌شود. راستی و درستی پیشه کردن و با انسان‌های راست‌گو و درستکار هم نشین شدن و از انسان‌های دروغ‌گو و ناپاک دوری گزیدن پیام کلی شعر است.

جلسه سوم	
فعالیت‌های نوشتاری (۱)	۳۰ دقیقه
تمرین خواندن (روخوانی)	۲۰ دقیقه

فعالیت‌های نوشتاری (۱): املا و واژه‌آموزی

در بخش سوم این فعالیت یکی دیگر از شیوه‌های واژه‌سازی به کمک بهره‌گیری از قاعده ترکیب، در زبان فارسی، آموزش داده می‌شود. تمرین واژه‌آموزی از طریق هم نویسه‌ها و همچنین واژه‌سازی با «خوان» و «خوانی» صورت می‌پذیرد.

همکاران گرامی با آوردن نمونه‌های مختلف از این ساخت زبانی (واژه + خوان و خوانی) دانش‌آموزان را نسبت به شناخت و کاربرد ترکیب‌سازی بیشتر آشنا سازند.

جلسه چهارم	
املا	۳۵ دقیقه
تمرین خواندن (روان خوانی) با رعایت لحن	۱۵ دقیقه

املا

با توجه به اهمیت نقطه‌گذاری در املا گاه می‌توان متن املا را به صورت متنی بدون نقطه تدوین نمود. املاي موربانه‌اي: يکي ديگراز روش‌هاي املاي «املاي موربانه‌اي» است که به منظور افزايش

تمرکز دانش‌آموزان و توجه به درک شنیداری آنان، در این بخش معرفی می‌گردد :

در این طرح، متنی را از قبل می‌نویسیم و بعضی از واژه‌ها را که بار املائی دارند از متن حذف می‌کنیم. پس از توزیع برگه‌ها، متن را خیلی سریع برای دانش‌آموزان می‌خوانیم و آنها نیز جای خالی را پر می‌کنند. از ویژگی‌های مثبت این روش کوتاه بودن زمان اجرای آن است.

بدان که ... خواندن و شنیدن، فایده بسیار دارد :

اول آنکه از احوال ... خبردار شود.

دویم آنکه چون... بشنود، نظر او به قدرت الهی، گشاده گردد.

سیم، چون... و شدت گذشتگان شنود، داند که هیچ کس از بند محنت آزاد نبوده است، او را..... باشد.

چهارم، چون... ملک و مال سلاطین گذشته شنود، دل از مال دنیا و دنیا بردارد و داند که با کس، وفا نکرده و نخواهد کرد.

پنجم، عبرت بسیار و تجربه او را حاصل شود.

جلسه پنجم	
فعالیت‌های نوشتاری (۲)	۳۰ دقیقه
ارزشیابی	۲۰ دقیقه

فعالیت‌های نوشتاری (۲): نگارش

انتخاب عنوان نوشته : انتخاب عنوان یکی از ساده‌ترین و در عین حال تأثیرگذارترین مراحل نوشتن است.

نخستین نقش «عنوان» وحدت بخشیدن به نوشته است. در مرحله بعد می‌توان گفت «عنوان» خوانندگان را به دام داستان می‌اندازد.

برای مثال «خوشه‌های خشم» به ذهن جان اشتاین یک خطور می‌کند و عنوان کتاب معروفش می‌شود. یا «بر باد رفته» بیش از دیگر عناوین داستان مشهور مارگرت میچل (مانند فردا روز دیگری است)، اثری شاعرانه و دراماتیک می‌شود.

عناوین دقیقاً کی و از کجا سرچشمه می‌گیرد؟

همینگوی می‌گفت: «پس از پایان داستان، فهرستی از عناوین را تهیه می‌کنم؛ گاهی بیش از صد عنوان؛

سپس شروع می‌کنم به تجزیه و تحلیل آنها و گاهی این کار را با تمامی اسامی انتخاب شده انجام می‌دهم.»

جلسه ششم	
فعالیت‌های نوشتاری (۳)	۵۰ دقیقه

فعالیت‌های نوشتاری (۳): کارگاه نویسندگی

فعالیت‌هایی که بر پایه برداشت دانش‌آموزان از مثل‌ها استوار شده است و اگر است و پاسخ مشخص را نمی‌توان برای آن در نظر گرفت. یک نمونه از مفاهیمی مثل «این دغل دوستان که می‌بینی، مگسان‌اند گرد شیرینی» می‌تواند به شرح زیر باشد :

بعضی از افراد فقط به این دلیل با انسان از در دوستی وارد می‌شوند که از این دوستی سود و نفعی به دست آورند و فقط در زمان خوشی و شادی با او هستند و در زمان گرفتاری و مشکلات او را رها می‌کنند. در واقع مانند مگسانی هستند که هر جا شیرینی باشد در آن جا جمع می‌شوند و وقتی تمام شد، پراکنده می‌شوند و از این دست می‌توان به مثَلِ محاوره‌ای زیر اشاره کرد :

«تا پول داری رفیقتم، قریون بند کیفیتم».

جلسه هفتم	
املاي پایانی	۵۰ دقیقه

املاي پایانی

یکی از روش‌های املا قرار دادن واژه‌های دارای بار املاي در جدول واژگان متقاطع است. دانش‌آموزان، ضمن مطالعه درس، واژه‌ها را از داخل جدول پیدا می‌کنند و دور آنها خط می‌کشند.

ع	ت	ب	ا	ث	م
ب	د	ت	ع	ا	س
ر	ا	ل	ع	م	ت
ت	ا	ح	و	ا	ل
ن	ف	ا	ت	ح	ه
ا	گ	ت	ش	ذ	گ

عبرت، فاتحه، ثابت، گذشتگان، احوال، مستمع، اعتدال